

เนื้อใน

พระอาจารย์สงบ มนัสสนโต

เทศน์พระ วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๐

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจนะ ตั้งใจฟังธรรมะ ตั้งใจฟังธรรมๆ เราบวชมา บวชมาเพื่อศึกษา ศึกษาเสร็จแล้วเราจะประพฤติปฏิบัติ เวลาคนที่ประพฤติธรรมๆ เขาจะปฏิบัติธรรมตามแนวทางใด เห็นไหม เวลาเรามีการศึกษา หรือศึกษาทางโลก เวลาบวชพระ บวชพระแล้วนี่เขาต้องมีการศึกษา การศึกษาก็เป็นภาคปริยัติ ปริยัติก็คือโลกนี้แหละ ปริยัติแล้ว ศึกษาแล้ว ศึกษามาเพื่อประพฤติปฏิบัติ เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเนี่ย เราก็อหังว่าปฏิบัติแล้วเราจะหลงทาง เราก็ไปเอาแนวทางที่เราศึกษาเป็นแนวทาง

พอแนวทางขึ้นมา เห็นไหม เวลาหลงตาทำนศึกษาจบมาเป็นมหา เวลาไปหาหลวงปู่ มันเพื่อที่จะประพฤติปฏิบัติ “มหา มหาเรียนมาถึงเป็นมหานะ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ประเสริฐมาก เทิดใส่ศรัทธาไว้ เราเคารพบูชาใส่ศรัทธาไว้แล้วเก็บใส่ในลิ้นชักของสมองแล้วลั่นกุญแจมันไว้ นะ แล้วเราประพฤติปฏิบัติไป” เวลาเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมาจะได้เป็นของจริงขึ้นมา

แต่ถ้าเรามีการศึกษา เวลาศึกษาแล้วนี่เวลาจะประพฤติปฏิบัติ เราก็อหังว่าเราจะไม่มีการศึกษา เราไม่มีแนวทาง เรากลับปฏิบัติไปแล้วเราจะหลงทาง เราก็มีการศึกษา เวลาศึกษาๆ มาแล้วนี่เป็นแนวทาง แนวทางนั้นแนวทางให้ประพฤติปฏิบัติ แต่ด้วยกิเลสตัดความทะยานอยากไถ่ ด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของเราไง เราก็ไปจับว่าเอาการศึกษานั้นมาเป็นผล เป็นผลมันก็เกิดตรรกะ พอตรรกะมันเกิดจินตนาการ พอเกิดจินตนาการมันก็เกิดอาการของจิตๆ เวลาจิตมันส่งออกไปก็บอกว่าสิ่งนั้นเป็นธรรมๆ ไง แล้วก็ละล้าละลังๆ กันอยู่อย่างนั้นนะ

หลวงปู่มันท่านบอก มันจะเตอะมันจะถึบกัันนะ เวลาภาคปริยัติศึกษามาๆ เป็นแนวทางเพื่อประพฤติปฏิบัติ เขาศึกษามาเป็นแนวทางๆ เวลาปฏิบัติขึ้นมาเนี่ย มันปฏิบัติขึ้นมาต้องให้เป็นของจริงขึ้นมาจากใจของเรา ถ้ามันเป็นจริงขึ้นมาของเรามันเกิดข้อเท็จจริงในใจของเรา แต่เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเนี่ย มันไม่เกิดข้อเท็จจริงในใจของเรา มันก็มีการศึกษานั้นไถ่ ก็เอาความจำๆ อันนั้นมาเป็นสมบัติ สิ่งที่เป็นความจำมั่นเป็นสมบัติไม่ได้ มันเป็นความจำๆ ไถ่

สิ่งนั้นเป็นธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เวลาองค์สมเด็จพระ

สัมมาสัมพุทธเจ้าสร้างสมบุญญาธิการมา ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขย การสร้างสมบุญญาธิการมานั้นนะ นั้นนะคืออำนาจวาสนาบารมีคือบุญบารมีของท่าน ท่านได้สร้างของท่านมา เวลาท่านประพฤติปฏิบัติขึ้นมาท่านมาค้นคว้าของท่าน เห็นไหม ศึกษากับเจ้าลัทธิต่างๆ อยู่ ๖ ปี เวลาตรัสรู้ๆ เองโดยชอบ เวลาตรัสรู้เองโดยชอบนั้นนะคือสังขาร คือข้อเท็จจริงในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ฉะนั้นท่านวางแนวทางนี้ไว้ นี่คือการรื้อสัตว์ชนสัตว์ ธรรมและวินัยจะเป็นศาสดาของเธอ แล้วเราก็ศึกษาธรรมวินัยนี้ เราก็ศึกษาๆ ศึกษานั้นคือศึกษาระยะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นความจำใจ เป็นความจริงๆ ในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใจอันนั้นเป็นความจริง แต่เป็นความจำๆ ความจำคือเวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศนาว่าการแล้ว เวลาสาวกสาวกจะผู้ได้ยินได้ฟัง ศึกษาแล้วยังมีความสงสัยก็ไปถามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เป็นความจำ ความจำที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เป็นความจริงในใจ แต่เทศนาว่าการเป็นทฤษฎีนั้นเป็นความจำ

ความจำเราศึกษาของเรามาเนี่ยมันก็เป็นความจำ ความจำมันจำแล้วลืม ลืมแล้วจำ จำแล้วลืมอยู่นั้นนะ มันเป็นเปลือกนอก มันเป็นเรื่องโลกๆ ใจ เพราะสัญชาตญาณของมนุษย์ใจมนุษย์เกิดมามีธาตุ ๔ และชั้น ๕ มีสัญญา มีความจำได้หมายรู้ มีสังขารความคิดความปรุง ความแต่ง คนจะมีการศึกษามากน้อยแค่ไหนแล้วแต่ มันก็มีความคิดมีความรู้สึก รู้สึกมากน้อยต่างๆ เห็นไหม ว่าองค์ความรู้ๆ ใจ คนมีการศึกษาก็มีองค์ความรู้ เวลาองค์ความรู้ที่มีความคิดต่างๆ ก็เทียบเคียงองค์ความรู้นั้น องค์ความรู้นั้นก็เดี๋ยวก็ลืม เดียวก็จำ เดียวก็ทบทวนในทฤษฎีในข้อเท็จจริงนั้น มันเป็นความจำๆ ความจริงๆ มันเป็นความจริงขึ้นมาไม่ได้ไง ถ้าเป็นความจริงๆ ความจริงมันอยู่ไหนล่ะ

เราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนานะ พระพุทธศาสนานี้ธรรมโอสธ สิ่งที่สามารถชำระล้างการเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย นี่การเกิด การแก่ การเจ็บ การตายเพื่ออะไรล่ะ เกิด แก่ เจ็บ ตาย มันเป็นเรื่องธรรมดาของโลก เราก็ทุกคนก็เข้าใจได้ทางวิทยาศาสตร์ว่าการเกิด การแก่ การเจ็บ การตายเป็นเรื่องธรรมดาของโลก มันเป็นข้อเท็จจริงในทางโลกแล้วเราไปห่วงอะไรล่ะ เราก็อยู่กับโลกเขาไปโดยความรู้ องค์ความรู้อันนั้นใจ

นี่ใจสิ่งที่เกิด การแก่ การเจ็บ การตายมันเป็นธรรมชาติของโลก มันเป็นข้อเท็จจริงอยู่แล้ว แต่เวลามององค์ความรู้ขึ้นมา องค์ความรู้ที่เราศึกษาเราค้นคว้ากันนี้ มันจะเป็นความจริงขึ้นมา ถ้าความจริงขึ้นมา มันมีอะไรเกิด อะไรแก่ อะไรเจ็บ อะไรตาย อะไรไปเกิดล่ะ ไร้ที่เกิดๆ เกิดมาจากไหน ไร้ที่มานั่งกันนี้เกิดมาจากไหน เวลาเกิดมานี้ปฏิสนธิจิตๆ เกิดในไข่ ใน

ครรภ์ ในน้ำคร่ำ ในโอปปาติกะ กำเนิด ๔ ในกำเนิดขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า การเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะกำเนิด ๔ นี้ เวลากำเนิด ๔ กำเนิดขึ้นมาแล้วก็เป็นอย่างเราๆ เรายังคาดหมายแต่อดีตอนาคตอยู่ที่นี่ที่มาจากไหน แล้วที่ไปจะไปอย่างไร แล้วปัจจุบันนี้ล่ะ

ปัจจุบันนี้ไม่มีความสามารถอะไรเลยหรือ ปัจจุบันนี้ไม่เคยทำอะไรเลยหรือ ปัจจุบันนี้ไม่มีสติปัญญาจะค้นคว้าความจริงใช้ไหม ถ้าค้นคว้าความจริงขึ้นมา นี่ไงที่ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนเรื่องการปัจจุบันธรรมๆ ใจ ถ้าปัจจุบันธรรมก็ปัจจุบันในเหตุการณ์เดี๋ยวนี้ไง ถ้าเหตุการณ์เดี๋ยวนี้ เห็นไหม ถ้าใครมีสติมีปัญญา นี่สิ่งที่เป็นข้อวัตรปฏิบัตินี้ ข้อวัตรปฏิบัติเครื่องอยู่ของใจๆ ใจ ดูลิ อาหารการกิน เห็นไหม อาหารนี้เข้าไปเรื่องกระเพาะๆ มันมีพวกเคมีพวกต่างๆ พวกสารอาหาร นี่มันตำรังสีๆ ตำรังสีขึ้นมาแล้วก็ขับถ่าย แล้วก็กินเข้าไป มีสารอาหารนี้ก็ตำรังสีตลอดไป

นี่ก็เหมือนกัน ความคิดๆ คิดมาจากไหน สิ่งทีื่อนี้อดีตอนาคตนี้คาดหมายกันไป แล้วความจริงมันไม่มีใจ นี่เปลือกนอกๆ เห็นไหม ศีลธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นไหม ดูลิ หลวงตาไปหาหลวงปู่มันใจ มหา มหาศึกษามาจนเป็นมหานะ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเราเทิดใส่ศีรษะไว้ เชิดชูบูชาจริงๆ นะ คนที่บวชเป็นพระๆ ถ้าไม่ระลึกถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ไม่มีรัตนตรัยนี้ไปบวชเป็นสามเณรไม่ได้ การจะเป็นสามเณร เห็นไหม ถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ก่อน ถึงรัตนตรัย นี่ถ้ามันถึงรัตนตรัยมาบวชเป็นพระขึ้นมา

นี่ไง ถ้าเราไม่เคารพพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เราจะเป็นพระได้ไหม เราเป็นพระยังเป็นพระไม่ได้เลย แล้วเวลาเป็นพระแล้วบอกว่า ทำไมเคารพบูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ มันเป็นไปไม่ได้หรอก ถ้ามันเคารพบูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็เคารพตามความเป็นจริง เคารพตามความเป็นจริง เห็นไหม เราบวชมาแล้วเราก็ศึกษาตามความเป็นจริง นี่ความเป็นจริงก็เลศค้นหาความทะยานอยากในใจของเราเนี่ยมัน เห็นไหม เขียนเสียให้วักลวนรกสวรรค์ไม่มี มรรคผลจะมีได้อย่างไร ประพฤติปฏิบัติเกือบเป็นเกือบตายไม่เห็นได้อะไรเลย แล้วคนที่ปฏิบัติขึ้นมาแล้วนี่ก็ไม่เห็นมันมีความจริงตรงไหน ยังไม่มีสัตย์ ไม่มีศีล ไม่มีสัตย์ เห็นไหม พุดจาโกหกมดเท็จกันอยู่อย่างนั้น

ไอนั้นมันเรื่องของโลก ไอนั้นมันเรื่องอำนาจวาสนาของคนใจ อำนาจวาสนาของคนพาล เวลาคนพาล เห็นไหม เวลาคนพาลมันพาลในหัวใจ พอพาลในหัวใจทำอะไรเดี๋ยวนี้เอาความพาลนั้นไปเทียบเคียงใจ มันไม่ได้เป็นความจริง เรามองสภาพแบบนั้นนะ เรายังละวางนั้นมันเป็นกรรมของสัตว์ มันเป็นอำนาจวาสนาของมนุษย์ แต่เรามีครูบาอาจารย์ไ้ ถ้าครูบาอาจารย์

ของเราท่านทำตามความเป็นจริง เห็นไหม ความเป็นจริง ๆ ในความเป็นจริงมันมีเนื้อหาสาระ เนื้อใน การเกิดเป็นคน ๆ มีกายกับใจ ๆ เรื่องร่างกายนี้เห็นไหมพิสูจน์ได้ทั้งนั้น เรื่องร่างกาย พิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์พิสูจน์ได้ทั้งนั้น แต่เรื่องจิตใจพิสูจน์กันได้อย่างไร เวลาพิสูจน์ได้ เห็นหน้าไม่รู้ใจ เวลาเห็นหน้า ๆ เห็นหน้าค่าตากัน แต่ความคิดของเขา ความซับซ้อนในใจของเขา เราตามเขาไม่ทัน

นี่ก็เหมือนกัน มนุษย์เกิดมามีกายกับใจ ๆ แล้วสิ่งที่มีค่า ๆ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าสำคัญลงที่ใจ ๆ ใจเป็นใหญ่ ใจเป็นประธาน ใจเป็นผู้นึกคิด แล้วใจเป็นใหญ่ใจเป็นผู้นึกคิด เห็นไหม ทางการศึกษา ๆ เห็นไหม ก็พัฒนาหัวใจนี้ พัฒนาภาวะความรู้ พัฒนาทางอารมณ์ความรู้สึกของคน พัฒนา ๆ

เวลาเรามาบวชเป็นพระ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นไหม เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมาปฏิบัติมาที่ไหน ทำความสงบของใจ ๆ ถ้าใจมันสงบขึ้นมา เห็นไหม ถ้าใจมันสงบขึ้นมามันจะมีเนื้อหาสาระไร มันเป็นเปลือกนอกทั้งนั้น เวลาศึกษามาเป็นเปลือกนอก ความรู้เป็นเปลือกนอกทั้งนั้น แล้วความเป็นเปลือกนอกเราพลิกเข้าไปสู่ความเป็นจริงไม่ได้ ถ้าเราพลิกเข้าไปสู่ความเป็นจริงไม่ได้ เราจะไม่มีเนื้อใน เนื้อในคือข้อเท็จจริงมันเป็นอย่างไร

ศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๙ ประโยค ๑๐ ประโยคขึ้นไปนี่ปากเปียกปากแฉะ นี่เปลือกนอกทั้งนั้น เปลือกนอกก็ทฤษฎีก็ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใจ ไม่ใช่ดูถูกนะ นี่ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนไว้เอง ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ต้องมีการศึกษา แต่เวลาศึกษาแล้วกิเลสมันไวใจไม่ได้ใจ เวลาศึกษา ๆ ด้วย กิเลส กิเลสมันก็เจ้าก็เจ้าการ ต้องเป็นอย่างนั้นต้องเป็นอย่างนี้ ถ้ามันพอใจขึ้นมาบอก การศึกษานี้ถูกต้อง ถ้ามันไม่พอใจขึ้นมาบอกนี่มันแต่งเติมมา มันจดจารึกมาภายหลัง

เนี่ยจดจารึกมาภายหลังหรือภายหลังแล้วแต่ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา เวลาท่านเทศน์ว่าการขึ้นมาจนได้ปัญญาวิคคีย์ ได้ยสะ เห็นไหม ภิกษุทั้งหลายเธอกับเรา ๖๑ องค์พ้นจากทั้งบ่วงที่เป็นโลกและเป็นทิพย์ ถ้าเป็นพระอรหันต์เป็นความจริงอย่างนั้นใจ แล้วสมัยครูบาอาจารย์ของเรา ท่านประพฤติปฏิบัติเข้ามาตามความเป็นจริงขึ้นมาในใจนะ มันจะต่างกันตรงไหน หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านปฏิบัติขึ้นมาแล้ว พ้นจากบ่วงที่เป็นโลกและบ่วงเป็นทิพย์ จะพ้นโดยข้อเท็จจริงในใจเหมือนกัน พ้นขึ้นมาโดยสติปัญญา พ้นขึ้นมาโดยธรรม ไม่ใช่พ้นขึ้นมาโดยองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพยากรณ์

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพยากรณ์ พยากรณ์ตั้งแต่สมัยพุทธกาล สมัยที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเผยแผ่ธรรม เห็นไหม “ภิกษุทั้งหลายเธอกับเราพ้นจากบ่วงที่เป็นโลกและเป็นทิพย์ เธออย่าไปซ้อนทางกัน โลกนี้เราร้อนนั้กๆ” หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านประพฤติปฏิบัติของท่านขึ้นมา ท่านมีเนื้อในของท่าน ท่านมีเหตุมีผลของท่าน ท่านมีสัจจะความจริงในใจของท่าน เวลาท่านทำความเป็นจริงของท่านขึ้นมา มันนำเคาเรพบูชาไป

เวลาเหยียด คู้ เดินอยู่ นี่การดำรงชีพ ครูบาอาจารย์ที่ท่านอาศัยอยู่ด้วยนี่ท่านเคาเรพบูชาของท่าน เห็นไหม หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ท่านไม่เคยอวดไม่เคยโอ้ไม่เคยอวดวางตนชมท่าน คนมีธรรมอ่อนน้อมถ่อมตน คนมีธรรมๆ มันไม่เหยียบย่ำคน มันไม่มีทิฐิมานะเหยียบย่ำใคร แต่เวลาหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ท่านเทศนาว่าการของท่าน เวลาธรรมมันออกๆ การธรรมออกมันอาจหาญ ธรรมเหนือโลกๆ เหนือสงสาร มันเหนือวิภูฏะ ถ้ามันเหนือวิภูฏะแล้วมันมีอะไรมีคุณค่าไปมากกว่าธรรม

ถ้ามีคุณค่าไปมากกว่าธรรม ถ้ามีเนื้อหาสาระมีเนื้อในขึ้นมา เห็นไหม โลกนี้มันจะมีอะไร โลกธรรม ๘ มีลาภเสื่อมลาภ มียศเสื่อมยศ มันสิ่งที่ไร้สาระมาก ถ้าสิ่งที่ไร้สาระเราประพฤติปฏิบัติกัน เห็นไหม เป็นกรรมฐาน เป็นพระป่า ถ้ามันมีเนื้อหาสาระขึ้นแล้วเปลือกนอกมันจะมีปัญหาอะไร เปลือกนอกไม่มีปัญหาอะไรเลย แต่ถ้าข้างในมันว่างเปล่า เห็นไหม มันว่างเปล่า อาศัยแต่เปลือกนอก แล้วเปลือกนอกขึ้นมาก็มีมารยาสาโดยทั้งนั้น มันมีมารยาสาโดย ความเป็นมารยาสาโดยมันน่าขะแซงใจ เพราะมารยาสาโดยเป็นเรื่องกิเลสตัณหา ความทะยานอยากเหมือนเชื้อโรค

เชื้อโรคไม่มีใครต้องการ ดุสิต เกิดมาเป็นเด็กเป็นน้อย เห็นไหม ทางเขาต้องมีวัดขึ้นป้องกันๆ เพราะป้องกันโรค นี่วัดขึ้นเขาป้องกันไว้ นี่ไงเพราะอะไร เพราะมันเชื้อโรคใจ เชื้อโรคไม่มีใครต้องการทั้งนั้น แล้วเวลาเชื้อโรค เห็นไหม ถ้ามันแพร่ระบาดไป เขาเป็นห่วงเป็นใยนะ ดุสิต ประชากรมันต้องสิ้นชีวิตไปเท่าไร ล้างโลกกันทีเดียวแหละ โรคภัยไข้เจ็บสมัยนี้

แล้วนี่กิเลสตัณหาความทะยานในใจของคน กิเลสตัณหาความทะยานอยากในใจของคน มันทำลายหัวใจ มันทำลายหัวใจแล้วมันก็เที่ยวทำลายคนอื่นไปทั้งนั้น มันร้ายกาจแล้วมันทำลาย ดุสิต เวลาชีวิต เห็นไหม เวลาเกิดโรคภัยไข้เจ็บขึ้นมา มันล้างโลกขึ้นไปก็จบไป พอจบขึ้นไปแล้ว ดุสิต สภาวะแวดล้อมมันปรับปรุงตัวมันเอง แล้วพอมันสมดุลขึ้นไปแล้วมันก็เกิดกันมาใหม่ มันก็พัฒนาขึ้นมาเป็นรุ่นเป็นคราวต่อไป

แต่เวลากิเลสตัณหาความทะยานอยากมันทำลายหัวใจของคนๆ มันสร้างแต่บาปแต่

กรรม ถ้าสร้างแต่บาปแต่กรรม มันเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ มันตกต่ำไป มันทำลายตกนรก อเวจี มันมีแต่แผดเผาทำลาย ทำลายไปชาติหน้าชาติต่อไปเรื่อย ๆ นะ ดูลิ เชื้อโรคมันยังทำลาย ชีวิตนี้ให้จบสิ้นไปนะ มีแต่ความโศกเศร้า มีแต่ความอาลัยอาวรณ์ต่อกัน แต่เวลากิเลสตัณหา ความทะยานอยากมันทำลายหัวใจของคน มันทำลายด้วยเวรด้วยกรรมขึ้นมา มันเกิดภพชาติต่อไป มันจะมีความทุกข์ความยากของมัน

นี่ใจ ทางโลกเขายังมีวัดขึ้นป้องกันเลย ฉะนั้นเวลาครูบาอาจารย์ของท่านมีศีล มีศีลมีธรรมคอยป้องกันใจ นี่ท่าน ศีล ภาวนา เห็นไหม ดูลิ ความป้องกันของเรา ป้องกันของครูบาอาจารย์ข้อวัตรปฏิบัติเป็นเครื่องอยู่ของใจ ๆ ถ้าเครื่องอยู่ของใจเราเพื่อให้ใจมันมีเครื่องอยู่ ให้ใจมันมั่นคงของมันไม่ใช่ไหลไปตามโลก ถ้าไม่มั่นคงของมัน มันไหลไปตามโลก เห็นไหม นี่แล้วมีสติมีปัญญา หายใจเข้านิกพุท หายใจออกนิกโธ แล้วพอมีสติขึ้นมา ศีลคือความปกติของใจ ใจปกติแล้วมีอะไรต่อไป

ใจของเรามันส่งออก จิตส่งออก ๆ ครูบาอาจารย์ท่านบอกว่าจิตส่งออก ธรรมชาติของมัน มันเป็นธรรมชาติ ธรรมชาติของจิต พลังงานมันต้องส่งออกทั้งนั้น ถ้าพลังงานไม่ส่งออก พลังงานอยู่ไหน คนตายเท่านั้นนะไม่มีจิต ถ้าคนมีจิตอยู่ เห็นไหม แม้แต่เขาสลบเขายังมีคลื่นแบบว่าสัญญาณชีพยังมีอยู่เลย นี่เพราะอะไร เพราะมันยังมีพลังนั้นอยู่ใจ แล้วพลังตัวนี้ที่ว่าเวลามันออกไปแล้วมันไปไหน

สิ่งที่เวลามันจะไป แล้วเวลาเราจะทำความสงบของใจ ๆ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเข้าสู่ใจ ๆ ใจตัวนั้นนะสำคัญ ใจตัวนั้นนะมาเกิดเป็นเรานั่งอยู่นี่ใจ แล้วเรามีสติมีปัญญา เห็นไหม เรามาบวชเรียนเพื่อจะค้นหาความจริงในใจของเรา ถ้าค้นหาความจริงในใจของเรา ความจริงจากเปลือกนอก ความจริงจากการศึกษา ความจริงจากปริยัตินี้ ถ้าความจริงจากปริยัติ แต่ถ้าเรามาปฏิบัติ ปฏิบัติเราจะเอาเนื้อใน

ถ้าเนื้อใน เห็นไหม หายใจเข้านิกพุท หายใจออกนิกโธ เนื้อใน เนื้อในคืออะไร จิต เนื้อในคือในใจของคนนั้น เนื้อในคือใจของเรา เนื้อในของเรา เห็นไหม อตตาทิ อตตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งของตน ตนเท่านั้นที่จะแก้ไขใจของตน ตนเท่านั้นเป็นผู้ที่ลั้งเลงสัสย ตนเท่านั้นที่มีกิเลสตัณหาความทะยานอยากครอบคลุมหัวใจแล้วพยายามติดดินอยู่นี่ ตนเท่านั้น เพราะตนเท่านั้นขึ้นมา เราศึกษาภาคปริยัติขึ้นมาี่ ศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะเปลือก เปลือกนอก ถ้าเปลือกนอกศึกษามาเพื่อปฏิบัติ ถูกต้อง

ศึกษาแล้วค้นคว้าพยายามของเรา มันจะทุกข์ มันจะยาก มันก็เป็นกรรมของสัตว์ กรรม

ของสัตว์นะ ผู้ที่ปฏิบัติง่ายรู้ง่ายเขาต้องสร้างอำนาจวาสนาของเขาма ถ้าคนที่มีอำนาจวาสนาเขาคิดแต่เรื่องดี ๆ นะ สังเกตได้มีเด็กมันมีปฏิภาณ มีปฏิภาณในแง่บวก มันคิดแต่ดีทำแต่ดีนั้นนะ เขามีบุญกุศลของเขา เขาได้สร้างของเขาма เด็กบางคน เห็นไหม มันจะทุกข์มันจะยากขนาดไหนแล้วมันยังทำลายตัวมันเอง คิดแต่ลบไป คิดแต่ประชดประชันไป คิดแต่ทำลายไป คิดแต่ทางลัดไป คิดแต่จะเอาเปรียบเขาไป นั้นนะมันกรรมของสัตว์ เขามีมุมมองอย่างนั้น มีปฏิภาณอย่างนั้น เขาทำของเขาอย่างนั้น นี่กรรมของสัตว์ ๆ พันธุกรรมของจิตมันตัดแต่งมาอย่างนั้น พันธุกรรมของจิตไป

แต่ถ้าคนมีสติปัญญา เห็นไหม มันจะติดดินขนาดไหนทุกคนมีความคิดนะ คนเกิดมาไม่มีชีวิตเหนือ ชีวิตคือธาตุรู้ ธรรมชาติของความรู้สึก ๆ มันก็ต้องแสวงหาเป็นเรื่องธรรมดา นี่เวลาสัญชาตญาณของสัตว์ เห็นไหม สัตว์เวลากัยมาถึงตัวมัน โดยสัญชาตญาณของมัน มันต้องเอาตัวรอดของมัน เห็นไหม มันเอาตัวรอดโดยสัญชาตญาณของมัน แต่ที่เราเป็นมนุษย์เราก็มีสัญชาตญาณนะ เวลาเกิดอุบัติเหตุเราแก้ไขด้วยสัญชาตญาณ โดยแต่ปฏิภาณของคน แต่เราฝึกหัด ๆ เพื่อจะค้นคว้าหาความจริงในใจของเราไป ถ้าค้นคว้าหาความจริงในใจของเรา เห็นไหม ถ้าเราหายใจเข้านึกพุท หายใจออกนึกโธ เราต้องกระทำนะ

อาหารเรตักใส่ปากเราแล้วได้ขบได้เคี้ยวได้กลืนลงไป มันจะเข้าสู่ในกระเพาะของเราจิตใจของเรา ถ้าเราไม่บริกรรมชะเอง เราไม่ได้ทำชะเอง มันจะเข้าสู่ใจเราได้อย่างไร ถ้ามันจะเข้าสู่ในใจของเราใจของเรามันต้องมีหลักมีเกณฑ์ ถ้าใจเรามีหลักมีเกณฑ์ เห็นไหม เนื้อในเปลือกนอก ๆ นะ สาธุ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ รัตนตรัยของเรา เราศึกษามา ครูบาอาจารย์ท่านเทศน์ว่าการก็เป็นสมบัติของท่าน เราฟังสิ่งใดขึ้นมาเราเปรียบเทียบ ๆ เป็นคตินิธรรม แล้วเราพยายามประพฤติปฏิบัติขึ้นมาให้เป็นข้อเท็จจริงของเรา

ในการประพฤติปฏิบัติเป็นข้อเท็จของผู้ที่ปฏิบัติ นั้น ถ้าผู้ปฏิบัติ นั้นเรามีโอกาสมากน้อยแคไหนทางจงกรม ทางสมาธิภาวนานี้ เราควรชวนชายของเรา เดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนารักษาใจของเรา เห็นไหม นี่เนื้อใน ๆ ค้นคว้าหาใจของตน ถ้าหาใจของตน เห็นไหม ถ้ามันเท่าทันกันเท่านั้นนะ มันเท่าทันมันเริ่มเสมอกัน แต่เดิมกิเลสมันใหญ่กว่าทั้งนั้นนะ

เพราะเกิดมาโดยอวิชชา เกิดมาโดยกิเลสตัณหาความทะยานอยาก การเกิดมาธาตุรู้นี้จิตของเรามันเรียกร้องความช่วยเหลือนะ จิตของเราความรู้สึกแท้ ๆ ของเราทุกคนใฝ่ดี ๆ แต่การใฝ่ดี ๆ ในทางลบ ใฝ่ดีโดยกิเลสตัณหาความทะยานอยากมันพาแต่สร้างเวรสร้างกรรมทั้งนั้นเลย ถ้าใฝ่ดีทางบวก ๆ เห็นไหม สร้างแต่คุณธรรมขึ้นมาเพื่อประโยชน์กับหัวใจของเรา

จิตนี้เรียกร้องการช่วยเหลือๆ แล้วใครจะช่วยเหลือมัน ถ้ามีการช่วยเหลือมัน เรามา
 บวชมาเรียน เรามาประพฤติปฏิบัติของเรา นี่เปลือกนอกที่ศึกษามา เขาศึกษามาเป็นแนวทาง
 ศึกษาภาคปฏิบัติ เวลาเราจะประพฤติปฏิบัติเราก็เป็นห่วงเป็นใยเหลือเกิน ปฏิบัติไปแล้วมัน
 จะหลงทาง ปฏิบัติไปแล้วมันจะผิดพลาด ผิดพลาดขนาดไหนมันก็ต้องผิดมาก่อนหน้านั้นนะ
 คนทำงานไม่เป็นทำงานมันก็มีความผิดพลาดเป็นเรื่องธรรมดา แต่ธรรมดาเราผิดพลาดแล้ว
 เราก็ต้องแก้ไข ผิดพลาดเราก็วางไว้

นี่หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านทำมานะ ดูลิ ไม่มีครูบาอาจารย์ท่านแสวงหามานะ ท่าน
 ไปทั่ว เวลาฟังหลวงตาท่านเล่าถึงหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นนะ มันสะเทือนใจมาก เพราะมันไม่รู้
 จะปรึกษาใครใจ แต่เวลาหลวงตาท่านมีหลวงปู่มั่นแล้ว เวลาท่านปฏิบัติขึ้นมาท่านก็พุงหาหลวง
 ปู่มั่นเลย ผิดถูกท่านก็ถามหลวงปู่มั่น ผิดถูกท่านก็หาครูบาอาจารย์ ถ้าครูบาอาจารย์ท่านเป็น
 จริงแล้วท่านตอบเราได้ทั้งนั้นนะ ท่านตอบเราแล้ว มีแต่เราเท่านั้นนะยังโต้แย้งอยู่ว่าไม่เป็น
 จริงๆ

ทั้งๆ ที่ท่านตอบมานะ เพราะท่านเคยผิดพลาดมาก่อน ท่านผิดพลาดมาก่อน ท่านต่อสู้
 กิเลสมาก่อน ท่านรู้จักกิเลสก่อน ท่านพลิกแพลงมาแล้วท่านถึงจะมีช่องทางของท่านไปได้ แต่
 ของเรานี้กิเลสล้วนๆ ทิฐิมานะทวมหัวแล้วก็ยังคิดว่ามันเป็นจริงๆ ขึ้นมา เห็นไหม นี่เพราะ
 อะไร เพราะมีกิเลสตัดหาความทะยานอยากแล้วไปศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัม
 พุทธเจ้า แล้วยังบอกว่านี่พุทธพจน์ นี่เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

เวลาครูบาอาจารย์ท่านบอกเทคนิค บอกวิธีการขึ้นมาจะโต้เถียงจะแย้ง โต้แย้งขึ้น
 มาแล้วก็ดูถูกดูแคลนใจ แต่ถ้ามันเป็นความจริงขึ้นมาะ ศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระ
 สัมมาสัมพุทธเจ้าก็สาธุ เราเป็นพระ เราเคารพพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ทั้งนั้น นี่คำสั่งสอน
 ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเราก็สาธุ เราก็เคารพบูชา แต่เวลาปฏิบัติแล้วมันไม่เป็น
 อย่างนั้น เวลาปฏิบัติไปแล้ว แหม เห็นไหม มันเป็นสูตร เราก็จำสูตรมาๆ มาแล้วมันทำไม่เป็น
 แต่ครูบาอาจารย์ของเราท่านให้ก่อร่างสร้างตัว เจตีย์ทรายๆ ขนทรายมา พยายามทำมา

นี่ก็เหมือนกัน ทาน ศีล ภาวนา นี่ถ้ามันไม่มีกำลังใจซะเลย ไม่มีความเข้มแข็งซะเลย
 มันจะเดินจงกรมนั่งสมาธิภาวนาได้อย่างไร ถ้าไม่มีศีลซะเลย มันคิดปลิ้นปล้อนอยู่อย่างนี้ ไม่มี
 ศีลซะเลย นี่โมโนกรรมถึงไม่ได้ทำมันก็คิด แล้วคิดไม่ตัวอย่างนี้มันเป็นประโยชน์ใหม่ ย้ำคิดย้ำทำ
 แล้วจะเป็นจริตนิสัย ย้ำคิดย้ำทำแต่เรื่องไร้สาระนี่ เรื่องที่เป็นสาระเราไม่คิด คิดแต่เรื่องที่ไร้
 สาระๆ อยู่เนี่ย แล้วย้ำคิดย้ำทำจนเป็นจริตเป็นนิสัย พอเป็นจริตนิสัยก็เป็นคนพาล

แต่ถ้ามันคิดเป็นบัณฑิต เห็นไหม มันคิดแต่คุณงามความดี นี่ย่ำคิดย่ำทำคิดแต่เรื่องดี ๆ คิดแต่เรื่องเสียสละ คิดแต่เรื่องความหลุดพ้น คิดแต่เรื่องความเป็นคุณประโยชน์ คิดอย่างนี้ เห็นไหม คิดเป็นบวก นี่เป็นความคิด ๆ ใจ แล้วความคิดคืออะไร ความคิดก็เกิดดับ โดยธรรมชาติของมนุษย์มีธาตุ ๔ และขันธ์ ๕ ธาตุ ๔ และขันธ์ ๕ เห็นไหม นี่เปลือกนอก ๆ เคารพ บูชานะ เราเคารพบูชาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่องค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้าบอกไว้แล้วแต่พวกเราไม่เข้าใจกันเอง

ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ เขาสอนให้เป็นภาคปริยัติให้เป็นภาคการศึกษาให้มีแนวทาง แล้ว เราต้องปฏิบัติ เวลาปฏิบัติขึ้นมากิเลสมันเสื่อมทันทีเลย นั่นก็พุทธพจน์ นี่ก็พุทธพจน์ ที่เราทำ อยู่นี้ไม่ใช่สักอย่างหนึ่ง ถ้าจะทำคุณงามความดีนี้ผิดหมด แต่ถ้าสำมะเลเทมานะถูก ถ้าทำสิ่งใด เข้ากิเลสตะกั่วต้องทั้งนั้นเลย นี่ใจ นี่ใจเปลือกนอก ๆ นี่ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัม พุทธเจ้ามันเป็นศาสนานะ เป็นชี้ทางนะ แต่กิเลสของเรานะมันปลิ้นปล้อน กิเลสของเรามัน บิดเบือน มันบิดเบือนของมัน เห็นไหม

เปลือกนอก ๆ คำว่าเปลือกนอก เปลือกนอกก็จริงนะ สัม ไม่มีเปลือกสัม เขาจะค้าขาย สัมกันอย่างไร ทูเรียนไม่มีเปลือกทูเรียน ทูเรียนจะออกจากสวนมาอย่างไร ทูเรียนมันจะเติบโต มันต้องมีเปลือกของมันนะ เปลือกมันจะรักษาเนื้อ รักษาเมล็ดพันธุ์ของมัน นี่จนกว่ามันจะโต จนแก่ แก่แล้วเขาเก็บมาเขาไปเพาะปลูกได้อีกต่อไป เปลือกมันก็สำคัญประสาเปลือก นี่ เหมือนกันมันเป็นเปลือกนอก เป็นโลก โลภภัยปัญญา ๆ มันจะเกิดโลกุตตรปัญญา โลภภัยปัญญา สิ่งที่ศึกษามา ศึกษาแล้วฝึกหัดของเรา ๆ เห็นไหม ฝึกหัดให้มันเป็นจริงเป็นจังขึ้นมา

เนื้อในถ้ามีเนื้อหาสาระแล้ว เห็นไหม เวลาครูบาอาจารย์ของเรา หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่ มั่น ท่านอ่อนน้อมถ่อมตนของท่านนะ เวลาแสดงธรรมเท่านั้นนะ หลวงปู่มั่นท่านแสดงธรรมนี้ ไม่มีอะไรขวางหน้าเลย ไม่มีลูบหน้าปะจมูก ขาดหมด ดีเป็นดี ชั่วเป็นชั่ว แล้วมันดีเป็นดี ชั่ว เป็นชัวนะ แล้วมันเป็นจริง ๆ อย่างนั้นใจ ชี้เลย นั่นดีนี่ชั่ว ชั่วกับดีมันต่างอันต่างจริงเลย มันจะ เข้ากันไม่ได้ ถ้าเข้ากันไม่ได้ เห็นไหม นี่คนที่รู้จริงมันรู้จริงอย่างนั้น ถ้ามันมีเนื้อใน ถ้าเนื้อใน มันเป็นจริงขึ้นมา เห็นไหม ทำไมมันอยู่ไม่เป็นสุข

บวชมาเป็นพระ เราบวชมาเป็นพระนะ ถ้ามันมีเนื้อหาสาระในร่างกายของเรา นี่เห็น ใจ สุขภาพร่างกายก็แข็งแรง ถ้าไม่มีเนื้อหาสาระในหัวใจของเรา ถ้ามีเนื้อหาสาระในใจของ เรามันจะมีอะไรที่มีคุณค่าเหนือกว่าคุณธรรม มันมีอะไรมีคุณค่าเหนือนี้ล่ะ ถ้าไม่มีอะไรมี คุณค่าเหนือใจของคน เหนือใจของสัตว์โลก แล้วนี่เป็นหัวใจของพระด้วยนะ หัวใจของพระผู้ที่ ประพฤติปฏิบัติมันสุจริต ทุจริต สุจริตชนสิ่งที่เป็นสุจริต สิ่งที่เป็นคุณงามความดี ใคร ๆ ก็ขึ้น

ชมทั้งนั้น

สิ่งที่เป็นทุจริต ใจคิดอย่างหนึ่ง ทำอย่างหนึ่ง พูดอย่างหนึ่ง ใจคิดอย่างหนึ่ง พูดแหมหวานเจี๊ยบเลย ทำอย่างหนึ่ง ล้วงกระเป๋าเขาเลย มันเป็นความจริงหรือ มันไม่เป็นความจริงเลย นี่ไง ถ้ามันมีแต่เปลือกนอกใจ ใจ เราเกิดมานะเราเกิดมาเป็นชาวพุทธ เราเป็นพุทธมามกะ เคารพพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เห็นพระสงฆ์ขึ้นมาทุกคนก็สาธุทั้งนั้น แต่พระสงฆ์นั้นควรจะเป็นร่มโพธิ์ร่มไทร พระสงฆ์นั้นควรๆ นะ การงานใจ กิริยาท่าทางความเป็นอยู่ เขามองทั้งนั้นนะ ประชาชนเขามอง

ดูสิ ทางโลกเขา เห็นไหม เขาหาอยู่หากิน เขามีแต่ความเดือดความร้อน เขาทุกข์เขายากกันนะว่าเขาจะขาดแคลนเรื่องเครื่องอยู่เครื่องอาศัย ใจเราเป็นพระๆ นะ เป็นพระขึ้นมา เราจะไปเดือดเนื้อร้อนใจแบบโลกเขาได้อย่างไร เราไม่เดือดร้อนใจอยู่แล้ว มีสิ่งใดก็เป็นสิ่งนั้น มีสิ่งใดก็ใช้สิ่งนั้น แล้วมีสิ่งใดสิ่งนั้น เห็นไหม มันเป็นคุณงามความดีทั้งนั้นนะ เราใช้แต่ประโยชน์มัน แล้วมันมีอะไรเป็นประโยชน์ล่ะ แล้วประโยชน์จริงๆ ขึ้นมา มรรคญาณนุ่น วิถีแห่งจิตนุ่น เวลาจิตมันสงบนุ่น นั่นนะ นั่นนะงานของพระ

แล้วมันขึ้นมาใครจะเห็นด้วย โลกเห็นด้วยไหม มีใครภาวนาเป็นอย่างนั้น สมาธิเป็นอย่างไร เวลาจิตมันยกขึ้นวิปัสสนาเป็นอย่างไร หนึ่งงานของพระ งานของนักรบ แล้วงานของนักรบเกิดๆ ที่นี้ นักรบเกิดที่นี้ ผลเกิดที่นี้ แล้วมันมีอะไรมีคุณค่าไปกว่านี้ ถ้าไม่มีคุณค่าไปกว่านี้นะ มันมีอะไร มันจะไปหัวนโหวกบอะไร ถ้ามันไม่มีสิ มันหัวนโหวกไปหมด ต้องเทียมหน้า เทียมหน้า ต้องๆ โอัยร้อยแปด

เวลาอยู่กับครูบาอาจารย์มันสะท้อนใจนะ พระขุนนาง ต้องเป็นขุนนางนะ ทำอะไรแล้ว ต้องให้คนไปคอยเช็ดชูข้างหน้าข้างหลัง ล้อมหน้าล้อมหลังอยู่อย่างนั้นหรือ นั่นมันเรื่องโลกๆ ทั้งนั้น เพราะอะไร เพราะมันเป็นเรื่องโลก โลกเขาไปไหนเขาต้องมีหน่วยรักษาความปลอดภัยของเขา เขามีอย่างนั้น ใจนี้เป็นพระ แล้วจะทำอย่างนั้นหรือ แล้วเราทำอย่างนั้นขึ้นมาอยากเทียมหน้าเทียมตาโลก เพราะอยากเทียมหน้าเทียมหน้าโลก เห็นไหม มันเลยนี้มันเป็นเปลือกนอกๆ แล้วจิตใจมันไม่มีหลักมีเกณฑ์

แต่ถ้ามันมีเนื้อในนะ อยู่ที่ไหนก็ร่มเย็น อยู่ที่ไหนมันก็มีความสุข แล้วมีความสุขอยู่แล้ว ความสุขนี้เกิดมาจากไหน เกิดมาจากการประพฤติปฏิบัติ เกิดจากขวนขวาย ศีล สมาธิ ปัญญา เกิดมรรคเกิดผลในใจ ถ้าเกิดมรรคเกิดผลในใจ เห็นไหม ใจมีสติมีปัญญาพร้อม นี่ถ้าใจมีสติมีปัญญาพร้อมแล้วนี่ ความเป็นอยู่ อยู่เพื่ออะไร วิหารธรรม เพราะมีสติปัญญาใจ

คนทางโลกนะ เวลาเขามีความทุกข์ความยากของเขา เขาจนถึงกับทำร้ายตัวเอง ฆ่าตัวตาย การฆ่าตัวตายเป็นบาปเป็นกรรมหนักหนา ถ้าเป็นบาปเป็นกรรมหนักหนา ตายไปแล้วจะต้องไปฆ่าตัวตายอีก ๕๐๐ ชาตินี้เวลาคนที่จนตรอกจนมุม เห็นไหม นี่เหมือนกันเวลาผู้ที่มีคุณธรรมในหัวใจ ถ้ามันทำถึงที่สุดแห่งทุกข์แล้วมันมีความสุขในใจ วิมุตติสุขๆ เห็นไหม เขาก็รอเวลาของเขาไป

นี่ไงเขาไม่ฆ่าตัวตายหรือ เขาไม่ทำลายตัวเองหรือ เขาทำลายไม่ได้ ทำลายไม่ได้ เพราะอะไร เพราะมันมีสติมีปัญญารู้เท่าทันทุกๆ อย่าง รู้เท่าทันกิเลส รู้เท่าทันพญามาร รู้เท่าทันลูกของมาร รู้เท่าทันทั้งหมดๆ แล้วอยู่ทำไม เอ้า วิหารธรรมอยู่ถึงที่สุดแห่งทุกข์ อยู่ถึงสิ้นอายุขัยไง ถ้าสิ้นอายุขัยมันก็จบไป ถ้าจบๆ ไปแล้วมันก็จบ เห็นไหม ลาวัญญะไง นี่ไงเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ ผลของวัฏฏะ วิวัฏฏะ ถ้ามันพ้นจากวัฏฏะไปแล้ว เห็นไหม เวลามันจะลาวัฏฏะชาติสุดท้าย ลากจากวัฏฏะแล้วก็จบไป ลากันแล้ววัฏฏะ เห็นไหม

ครูบาอาจารย์ท่านประพฤติปฏิบัติของท่าน ท่านมีคุณธรรมในใจของท่าน เวลาท่านจะพลัดพรากจากที่ปฏิบัติของท่าน มันเห็นบุญเห็นคุณใจ เห็นไหม ขนาดเราเป็นพระนะ แล้วเราแสวงหาที่ประพฤติปฏิบัติ แล้วเวลาปฏิบัติแล้วได้ผลขึ้นมาที่ยังซาบซึ่งบุญคุณของป่าเขา ของเงื้อมผา ของสถานที่เราเคยอาศัย จะลาจากจากที่นี้ไป ต้องจากอยู่แล้ว เห็นไหม ยังเห็นคุณค่าอาลัยอาวรณ์ถึงสิ่งที่ให้คุณค่ากับเรา ที่พึ่งที่อาศัยที่ร่มเงาแดด เวลาเราภาวนาเราได้หลบเงาหลบแดดที่นี้ เวลามันมีคุณธรรมขึ้นมา เวลามันสมมุจเฉบพานในใจของผู้ปฏิบัติ โอ๊ย นั่นมันซาบซึ่งบุญคุณทั้งนั้น แล้วเวลาจะพลัดพรากไปเราต้องจากๆ กันไป เห็นไหม มันยังซาบซึ่งบุญคุณอาลัยอาวรณ์กับบุญคุณของเขา นี่มันเป็นแค่ที่พึ่งที่หลบแดดหลบฝนเท่านั้น เขายังมีบุญคุณขนาดนั้น

แล้วนี่เราเกิดมา เกิดมา เห็นไหม เกิดมาในวัฏฏะ แล้วเราเกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา แล้วเรามีอำนาจาสนาบารมีจะมาประพฤติปฏิบัติของเรานี้มาคั่นคว่ำ มาพรวนดิน มาขุดหัวใจหาสัจจะหาความจริงในใจ ถ้าหาความจริงในใจด้วยศีล ด้วยสมาธิ ด้วยปัญญา เห็นไหม เนื้อในๆ มันต้องเป็นอย่างนี้ ถ้าเนื้อในเป็นอย่างนี้มันมีจุดยืนมีหลักมีเกณฑ์ธรรมะเหนือโลกๆ ธรรมะมันจะเหนือโลกต้องมีคุณธรรมในใจ

ถ้ามีคุณธรรมในใจนะ โลกคือโลก มนุษย์เกิดมากับโลก สมมติสงฆ์ก็อยู่กับโลก บิณฑบาตฉันทุกวันก็กับโลก โลกก็คือโลก เพราะเราเกิดกับโลก เราจะปฏิเสธโลกไม่ได้ เราปฏิเสธวัฏฏะไม่ได้ วัฏฏะมันเป็นวัฏฏะอยู่วันยังค่ำ แต่คุณงามความดีของเราสิ คุณงามความดีที่ทำๆ มันต้องทำคุณงามความดีของมันขึ้นมา ถ้ามีคุณงามความดีขึ้นมา เห็นไหม นี่คุณงาม

ความดีเพื่ออะไร เพื่อหัวใจ นี่ใจมันถึงมีเนื้อในเนื้อหาสาระ

เราเกิดมาเป็นคนใจ มีกายกับใจๆ กายนี้ร่างกายนี้ก็ป็นวัตถุ หัวใจนี้เป็นนามธรรมๆ แต่เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เห็นใหม่ สิ่งที่เรา นี่เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพูดกับหลานพระสารีบุตรว่า “ถ้าเธอไม่พอใจสิ่งต่างๆ เธอก็ต้องไม่พอใจอารมณ์ความรู้สึกของเธอด้วย เพราะอารมณ์ความรู้สึกของเธอก็เป็นวัตถุอันหนึ่ง” อันนี้บุคคลที่รู้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพุทธพจน์ๆ ที่เราอ้างอิงกันนี้ พุทธพจน์ๆ ตลอด

แล้วเวลาพูดพุทธพจน์ไปแล้ว องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้รู้พูดกับผู้รู้ พูดเพื่อแสดงธรรม พระสารีบุตรยืนถวายการพุดองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอยู่ กำลังใช้ปัญญาอยู่นี้ ธรรมะข้อนี้ไปทำให้พระสารีบุตรกลายเป็นพระอรหันต์ขึ้นมาทันทีเลย เพราะอะไร เพราะเป็นคติธรรมให้พระสารีบุตรได้พิจารณา พอพิจารณาขึ้นไป เห็นใหม่ ทั้งๆ ที่เทศนาว่าการหลานพระสารีบุตรนะ เพราะหลานพระสารีบุตรต่อว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่พอใจที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเอาพระสารีบุตรมาบวช ไม่พอใจว่าเอาชาติตระกูลของพระสารีบุตรมาบวชหมด

ถ้าเธอไม่พอใจสิ่งต่างๆ เธอต้องไม่พอใจอารมณ์ที่เธอไม่พอใจเขาด้วย เพราะอารมณ์ที่ไม่พอใจนั้นก็เป็นวัตถุอันหนึ่ง เห็นใหม่ นี่ใจ เทียบกับจิตที่เป็นนามธรรมๆ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติเพราะอะไร ท่านเห็นเป็นรูปธรรม เห็นเป็นที่สัจจะได้ จิตที่สงบระงับแล้วเห็นอาการของจิต จับต้องจิตได้ จับกาย จับเวทนา จับจิต จับธรรม จับสังขาร ธรรมารมณ์อารมณ์ที่เกิดเป็นธรรม อารมณ์ที่เกิดจากจิต ความคิดที่เกิดจากจิตๆ ความคิดที่เกิดดับๆ

นี่ความที่เป็นเปลือกนอกๆ เปลือกนอกเพราะมันเป็นทีกิเลสมันอาศัยสิ่งนั้นออกมาแสดงตัว เวลาแสดงตัวขึ้นมา เรามีสติปัญญาเข้าไปแล้วมันจับต้องได้ เห็นใหม่ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศนาว่าการหลานพระสารีบุตร พระสารีบุตร เห็นใหม่ ท่านพิจารณาใจของท่าน ท่านจับต้องในใจของท่าน ท่านพิจารณาตามสังขารอันนั้น พระสารีบุตรเป็นพระอรหันต์เลย ถ้าเป็นความจริงเป็นความจริงอย่างนี้ ความจริงสิ่งที่เป็นนามธรรมๆ นามธรรมทั้งนั้น นามธรรมเพราะมันเป็นวิทยาศาสตร์ที่จะพิสูจน์กันทางโลก

แต่เวลาคนที่ปฏิบัติ นี่พระอรหันต์ในสมัยพุทธกาล เอตทัคคะ ๘๐ องค์ พระอนุรุทธะเป็นผู้เลิศในทางารูวาระจิต องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะปรินิพพาน พระอรหันต์ทั้งนั้นเลยนั่งล้อมองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอยู่ “นี่ไม่ใช่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานแล้วหรือ” พระอนุรุทธะบอกว่า “ยัง ตอนนีเข้าปฐมฌาน ทุตติยฌาน จตุตถฌาน

อากาศบัญญัติเข้าสมบัติ ๘” นี้เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเข้าและออก ๆ ถึงที่สุดองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานระหว่างรูปฌานอรุณฌาน พระอนุรุทธะ “บัดนี้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว” นี้ออกจากร่างแล้ว

นี่เห็นกันชัด ๆ อย่างนั้น เพียงแต่ว่าเป็นผู้ที่ถนัดใจ นี้พระอรหันต์ทั้งนั้นนะ นั่งล้อมองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอยู่นั้นนะ แต่ความถนัด ๆ ของตนใจ นี้ก็เหมือนกัน อารมณ์ของเธอเป็นวัตถุอันหนึ่ง ถ้าคนที่พิจารณา เห็นไหม พระสารีบุตรเป็นปัญญาวิมุตติ ในเรื่องปัญญา ท่านสูงส่ง เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศนาว่าการ พระสารีบุตรเห็นตามจับต้องได้ พิจารณาได้ แยกแยะได้ด้วยปัญญาของท่าน ด้วยมรรคด้วยผลของท่าน พระสารีบุตรเป็นพระอรหันต์ขึ้นมาเลย

พอเป็นพระอรหันต์ขึ้นมาแล้ว เห็นไหม อ่อนน้อมถ่อมตน คำว่าอ่อนน้อมถ่อมตน เพราะว่าคุณธรรมอันนี้มันสูงส่งเหนือโลกเหนือสงสารเหนือความรู้ทั้งหมด แล้วไม่มีใครรู้แบบเรา จะไปคุยให้ใครฟังไม่มีใครรู้หรอก ถ้ารู้ก็ไปคุยกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั่น เวลาพูดคุยกับผู้รู้สิ ครูบาอาจารย์ที่เป็นธรรมท่านรอฟังเราอยู่ ครูบาอาจารย์ที่เป็นธรรมนะ ท่านพร้อมที่จะชี้แนวทางเลย หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านรอเลยปรารถนาลูกศิษย์ที่มีปัญญา มาก ปรารถนาผู้รู้แจ้ง ปรารถนาผู้ที่ปฏิบัติ ครูบาอาจารย์ท่านพร้อมอยู่แล้ว เราจริงหรือเปล่า เราทำหรือเปล่า นี่ไปบอกถ้าไม่มีผู้รู้ ๆ ผู้รู้ที่รู้จริงเขารอผู้เป็นศาสนทายาท ผู้ที่เป็นความจริง ๆ นะ นั่นนะครูบาอาจารย์ที่เป็นความจริง

นี่แสวงหา ๆ อย่างนั้น เวลากระทำอย่างนั้น เพื่อประโยชน์อย่างนั้นไง นี่ใจถ้ามันมีเนื้อใน เปลือกนอกเป็นเรื่องหนึ่ง เนื้อในสัจจะความจริง เนื้อในคือในธรรม เนื้อในคือสัจธรรม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากราบธรรม ๆ นี้ แล้วเรามา เห็นไหม เราเกิดเป็นมนุษย์เกิดมาพบพระพุทธศาสนามาเป็นพระเป็นเจ้า เราบวชแล้วเราจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราจะหาเนื้อในของเรา เราจะหาสมบัติของเรา เราจะหาสัจจะความจริงในใจของเรา แล้วสัจจะความจริงของเรา ถ้ามันจะหาได้หาในทางจงกรม หาในการนั่งสมาธิภาวนา

ทางจงกรมก็เป็นทางจงกรมนะ ดูลิ ในป่านี้ทางสัตว์ก็เดินผ่านจนเป็นทางเดินของสัตว์ ไอนี้ก็เหมือนกันทางเดินของพระ แต่พระเดินหาหัวใจ พระเดินหาความรู้สักด้วยกำหนดพุทโธ ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ พระเดินหาหัวใจไม่ใช่พระเดินแบบสัตว์ ทางของสัตว์ ในป่า ๆ นี้เที่ยวป่ามา ถ้าพูดทางเดินสัตว์ ๆ ทางเดินของช้างนี่มันเดินจนเป็นทางเลย แล้วเราอาศัยเดินทางมันนั่นแหละ มันจะได้ไม่ต้องบุกป่าฝ่าดงจนเกินไป นี่ก็เหมือนกันในทางจงกรมในการนั่งสมาธิภาวนานี้ เราเดินจงกรม ๆ เราไม่ใช่เดินแบบทางของสัตว์ สัตว์มันเดินเพื่อดำรงชีพหาอาหาร

เราเดินเพื่อหาหัวใจของเรา เราบวชเป็นพระแล้วเราทำของเราเพื่อประโยชน์กับเรา เราประพฤติปฏิบัติขึ้นมาให้มันมีเนื้อใน

พระปฏิบัติ พระที่ปฏิบัติ เห็นไหม พระป่าๆ เขาปฏิบัติ เขาปฏิบัติหาหัวใจ เขาปฏิบัติหาคุณธรรม เขาปฏิบัติหาศีลธรรม เวลาเป็นศีลธรรมนะอกุปธรรมๆ กุปธรรม สัพเพ ธัมมา อนัตตา ธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตา เวลาถ้าเป็นอกุปธรรมๆ เห็นไหม ศีลธรรมอันนั้นมันเป็นสมบัติของตน เราปฏิบัติเพื่ออันนี้ เราปฏิบัติหาข้อเท็จจริงของเรา ถ้าเป็นข้อเท็จจริงของเรา เราจะมีคุณธรรมของเราแล้วแสดงออก ธรรมเหนือโลกมันเหนือทุกๆ อย่าง มันจะมีอะไรเป็นสิ่งที่น่าสนใจอีก ไม่มีหรอก

แต่เราเกิดกับโลก เราอยู่กับโลก แล้วครูบาอาจารย์ท่านลาวัญญะ ลาแล้ว พอแล้วกับวัญญะนี้ ท่านไปของท่านด้วยความสงบ ท่านไปของท่านด้วยคุณงามความดี เราเป็นลูกศิษย์ลูกหา เป็นผู้ปฏิบัติภายหลัง เราต้องทำประพฤติปฏิบัติตามความเป็นจริงให้มีคุณค่า ให้สมกับครูบาอาจารย์ท่านรื้อค้นมา ให้สมกับครูบาอาจารย์ท่านแสวงหามาเพื่อประโยชน์กับลูกศิษย์ลูกหา แล้วเราเป็นผู้ที่ปฏิบัติตามหลัง เรามีครูบาอาจารย์ขนาดนี้เรายังอ่อนด้อย เรายังทำไม่ได้ แล้วครูบาอาจารย์ของเราท่านค้นคว้ามาของท่าน ทำไมท่านทำได้ คนเหมือนกัน คนเหมือนกัน เรามีศักยภาพ เราต้องทำได้ เราทำขึ้นมาเพื่อให้มีคุณธรรมในใจสมกับความเป็นพระ เอวัง